

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 221

חיי שרה תשע"ב

מאד. באים אנשים בהספד ואומרים עליו שהיה צדיק נשגב, כל מעשיו לשם שמים וכו', ושם בשמים שומעים זאת וצוחקים עליו. אם היה יכול אותו נפטר, היה מתחנן ואומר: תפסיקו עם זה. והוסיף ואמר: הלואי ואחוז אחד של מעשי האדם יהיה באמת לשם שמים!

שאלתי אותו: וכי השו"ע לא ידע סברא זו? ובכל זאת מובא שיש להספיד?

ענה לי: אז היו אנשי אמת, אומרים רק מה שאמת, וגם הנפטרים אותם הספידו היו אנשי אמת, לכן לא היתה בעיה.

והוסיף דוגמא, על אדם שהיה אוסף תרומות למוסדות בחו"ל, וכשנפטר אמרו עליו שכל כולו היה מסירות נפש לתורה. ואלו אני יודע, אמר הרב, שהיו לו בעיות בבית והוא חיפש איך לברוח...

הוא אשר אמרנו: צריכים מאד להזהר בדברי הספד על נפטר, שיהיו דברי אמת.

"תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני" (כג, ד)
בפרשת רכישת מערת המכפלה מידי עפרון, שש פעמים מוזכר תחילה ענין הקבורה ורק אחר כך מוזכר המת: **"ואקברה מתי"**, "במבחר קברינו קבר את מתך", "לא יכלה ממך מקבר מתך", "אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני", "לעיני בני עמי נתתיה לך קבר מתך", "קח ממני ואקברה את מתי שמה", ורק בפסוק אחד מקדים את המת לקבורה: "ארבע מאת שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבר". הלא דבר הוא!

מובא לפרש בשם הגאון מוילנא: הגמרא (שבת קנב ע"ב) מספרת על פועלים שהיו חופרים באדמתו של רב נחמן ופגעו בקבר שהיה שם והנה הם שומעים קול מן האדמה שגוער בהם. נגש רב נחמן אל הקבר ושאל: "מי אתה?" ענה המת: "אני אחאי בר יאשיה". תהה רב נחמן: "והלא גם הצדיקים מתים אלא שעתידים לקום לתחיה בתחית המתים". אמר לו: "הצדיקים מתים שעה אחת קודם תחית המתים".

נמצא שאצל הצדיקים כך הוא הסדר: תחילה הם נקברים, ורק אחר כך - שעה אחת קדם תחיית המתים - הם מתים. לעמת זאת, אצל הרשעים הסדר הפוך: תחילה הם מתים, שהרי הרשעים בחייהם קרויים מתים, ואחר כך הם נקברים.

מערת המכפלה היא מקום קבורתם של ארבעה זוגות: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. עד דורו של אברהם נקברו בה רק זוג אחד, אדם וחווה, ומעתה ואילך אמורים להקבר בה עוד ששה צדיקים.

"ותמת שרה בקרית ארבע" (כג, ב)

רש"י: 'בקרית ארבע' - על שם ארבע ענקים שהיו שם אחימן, ששי ותלמי ואביהם. דבר אחר: על שם ארבעה זוגות שנקברו שם איש ואשתו אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה.

מדברי הפסוק "ותמת שרה בקרית ארבע" משמע כי יש למקום קשר למיתתה. ואכן, לפי הפירוש כי המקום נקרא על שם ארבעת הזוגות שנקברו שם, ובכללם אברהם ושרה, מובן הענין היטב. אולם אם נאמר כי הוא נקרא על שם ארבעת הענקים שהיו שם, מה ענין מיתתה של שרה לאותו מקום?

מובא בספר **"אבן ישפה"**: מובא במדרש שהשטן בא אל שרה ואמר לה: "בנך היכן הלך?" אמרה לו: "אביו הוליכו ללמד תורה אצל עבר". אמר לה שטן: "אוי עלובה, לא ללמד תורה הוא מוליכו, אלא לשחטו הוא מוליכו". מה עשתה? הלכה אל ארבעת הענקים, שממרום גובהם יכלו להשקיף למרחוק, ובקשה מהם לומר לה מה עושה אברהם עם יצחק באותה שעה. אמרו לה: רואים אנו את השנים בהר המוריה, אברהם עוקד את יצחק על גבי המזבח ומאכלת בידו. כאשר שמעה שרה את דבריהם, מיד פרחת נשמתה מרב צער. וזהו שאומר הכתוב "ותמת שרה בקרית ארבע" - הלא הם ארבעת הענקים שדבריהם גרמו למיתתה של שרה.

"ויבא אברהם לספד לשרה" (כג, ב)

בספר **'מטה יהודה'** פרש בדרך צחות, שלפעמים נוהגים להספיד אנשים בבטויים מפליגים שלא שייכים אל הנפטר כלל וכלל. עד כדי כך, שאדם שהגיע להלווית חברו שהוא מכירו, מוצא את עצמו תוהה האם לא טעה והגיע ללוויה של משהו אחר, או שמא חברו היה צדיק נסתר...

אבל כאשר הספיד אברהם אבינו את שרה, כמה שהספיד וכל מה שאמר, עדיין כולם ידעו שזו שרה. לא היו שם שבחים מוגזמים. וזהו "ויבא אברהם לספוד לשרה".

מעשה ביהודי שנפטר והלוויתו התקיימה ביום שאסור בהספד, ואכן למרות שהיה ת"ח חשוב הורה הרב **שטינמן** שליט"א שלא לומר אף דברי הספד ולא להקל בענין זה.

לאחר מכן ביום השלושים, בזמן הקמת המצבה, בקשוני שאספיד. נכנסתי לרב ושאלתיו מה כדאי שאומר.

ואז אמר לי כך: אנשים חושבים 'מספידים.. אומרים...' ובאמת אדם יושב בזמן הזה בדין קשה

לא היה אוכל דבר אסור, כגון שעורים שאינן מעושרות, כל שכן גמלי אברהם אבינו שלא היו אוכלים מן הגזל, ואם כן לא היו צריכים זמס?

מצינו בזה כמה תרוצים. התרוץ הפשוט, שבאמת לא פחד אברהם אבינו שגמליו יאכלו מן הגזל, אלא שרצה להראות דוגמא אישית לכל באי עולם איך גמלים צריכים ללכת ברחוב, כשזמס על פיהם.

תרוץ נוסף על דרך המוסר שמעתי מידידי הרב יוסף **לבציון** שליט"א: הרי מדובר כאן על בהמות, על גמלים, וההבנה של הבהמה היא, שעל מעשר, שהוא מצוה בין אדם למקום, יש להקפיד בכל החומרה, ואף לעשר את התבואה פעמים. אך כשמדובר על גזל ממון של אחרים - בזה אפשר להקל... כך דרך הנהגתה של הבהמה... אבל התורה הקדושה מחנכת אותנו שאין הבדל בין מצוות שבין אדם למקום למצוות שבין אדם לחברו, וחייבים להחמיר בשניהם באותה מדה בדיוק!

"התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך" (כד, נח)

ברש"י: ותאמר אלך - מעצמי ואף אם אינכם רוצים. אליעזר טורח כל כך בחיפוש אחר אשה ראויה ליצחק, וזה מה שהוא מוצא - אשה חצופה שכזאת?! איזה סגנון דבור הוא זה: "אלך מעצמי אף אם אינכם רוצים"!!

מבאר ה'באר מים חיים' (מובא ב'לקוטי בתר לקוטי'): שואלים את הילדה בת השלש - האם את רוצה ללכת עם האיש הזה? עונה להם רבקה - האם זה תלוי ברצוני או ברצונכם?! הלא אתם רואים, שלאליעזר היה נס גדול של קפיצת הדרך, ואבא שרצה לעכב - מת! ומי עוד ימות בנסיונות העיכוב?! הלא אתם רואים, שזה רצון ה'!

"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב" (כד, סג)

אברהם תקן תפלת שחרית... יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר **ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב**, ואין שיחה אלא תפלה... יעקב תקן תפלת ערבית (ברכות כו ע"ב).

אומר **"ספר החיים"** (לרבי חיים, אחי המהר"ל): 'שחרית' נקראת על שם השחר, 'ערבית' - על שם הערב, ואם כך לתפלה בשעת צהרים היה צריך לקרא "צהרית", ומדוע נקראת תפלה זו 'מנחה'?

יצחק אבינו היה קרבן על המזבח, אך יחד עם הקרבן לא הוגשה מנחה, לכן עמד ותיקן תפילה זו שתהא מנחה לעולתו.

כנגד ששה צדיקים אלו רמו הכתוב בהקדימו שש פעמים את הקבורה למיתה - רמו לצדיקים שמיתתם היא אחר קבורתם.

והנה, מלבד ארבעת הזוגות נקבר במערה גם ראשו של עשו הרשע. וכנגדו רמו הכתוב בפסוק אחד שבו הקדים מיתה לקבורה - רמו לרשע שמיתתו קודמת לקבורתו.

"וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר" (כג, טז)

מה זה "עובר לסחר"?

מסופר על **רבי אפרים זלמן מרגליות** מברודי, בעל ה"מטה אפרים", שהיה מגדולי הדור ועשיר מופלג, שפעם נדרש להשתדל על היהודים אצל שר נכבד בממשלה הפולנית. כדרכה של שתדלנות אצל נכרים, הצטייד בעל ה"מטה אפרים" במעטפה שהכילה סכום כסף הגון, לשחד בו את השר.

נפגשו השנים לשיחה והנה הגיעה העת למסור את המעטפה לידי השר, אולם רבי אפרים זלמן מרגליות, בהיותו איש עדין נפש, לא היה מסוגל להוציא מכיסו את המעטפה ולמוסרה לשר.

השר תאב הממון המתין בקצר רוח לרגע שבו ימשש בידיו את שטרות הכסף, אולם הרגע הזה בושש לבוא. תהה השר בלבו, הלא אני מורגל לקבל מן היהודים סכומים הגונים, ומה קרה הפעם? כשראה את הרב היהודי הנכבד זע במקומו בחסר נוחות, הבין את הסיבה לכך. החליט אפוא השר 'להקל' על אורחו את המשימה.

פנה השר אל הרב ואמר לו: "אני נעתר לבקשה שהעלית בפני, אולם יש לי בקשה קטנה אליך: אני חייב סכום כסף לפלוני, לך אליו ותראה במה תוכל לעזור לי"...

אמר רבי אפרים זלמן מרגליות: "עכשיו הבנתי דבר שהיה מקשה לי בלשון הפסוק. אברהם שקל לעפרון ארבע מאות שקל כסף "עובר לסוחר". מהו הלשון "עובר לסוחר"? אלא עפרון לא העז לבקש מאברהם את הכסף ישירות אליו, מה עשה? אמר עפרון לאברהם: "אדני שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא", אבל חלילה, אינני מעלה בדעתי לבקש ממך את הכסף, אולם עשה לי טובה, גש לסוחר פלוני, אני חייב לו סכום כסף הגון, אנא, ראה במה תוכל לעזור לי"...

"ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו" (כד, י)

ברש"י: מגמלי אדוניו - נכרין היו משאר גמלים, שהיו יוצאין זממין מפני הגזל, שלא ירעו בשדות אחרים. וכבר הקשו, הלא אפילו חמורו של רבי פנחס בן יאיר

